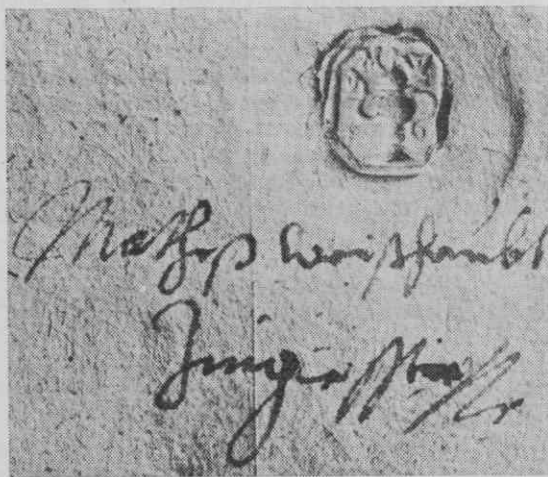

MARIBORSKI KOSITRARJI

MARJETICA SIMONITI

K obrtnim dejavnostim, ki so se v naših krajih razvile razmeroma pozno, moremo šteti tudi kositrarstvo. 17. in 18. stoletje je obdobje, v katerem zaznamuje ta obrt pri nas največji razcvet. Značilno za kositrarsko obrt, eno najbolj meščanskih obrti je, da so jo pri nas v 18. stoletju pogosto opravljali priseljeni obrtniki iz severne Italije, ki so se v drugi ali tretji generaciji popolnoma asimilirali z domačim prebivalstvom tako, da samo še tuje zvoneča imena spominjajo na njihov izvor. Za Štajersko lahko celo rečemo, da so italijanski kositrarji v 18. stoletju enakovredni domačinom ali da celo prevladujejo. Medtem ko v 17. stoletju na primer v Mariboru delajo mojstri z nemško zvonečimi priimki kakor denimo Jakob Bräzl (Gräzl, Grätzel), Matej (Mattheus) Weissshaubt in njegov sin Martin, se pojavi leta 1721 v Mariboru prvi predstavnik kositrarske družine Caminolli, ki je tu delala več kakor sto let. Prav tako je bilo v Ptujju: tu delujejo v 17. stoletju družina Pavla Peltlerja (Pelsler), Franc Schattner in verjetno Ivan (Hanns) Ehmman (Ehemann). V 2. polovici 18. stoletja se pojavi v Ptujju Italijan Ambrož Vadi (Waty) in za njim družina Janeza (Joannes) Ceruttija, ki je z Vadijem povezana tudi s sorodstvenimi vezmi¹ in dela še v 1. tretjini 19. stoletja, ko kositrarstvo počasi zamre v vseh naših krajih.²

Namen tega sestavka je bolje spoznati mariborske kositrarje, posebno kositrarsko družino Caminolli. Poleg arhivskega gradiva, ki je vsaj do neke mere preučeno, se je ohrani-

Slika 1

Pečat in podpis Mateja Weissshaubta na pomočniškem pismu iz leta 1639 (Deželni arhiv, Gradec)

nilo skromno število izdelkov teh mojstrov, ki so prav zaradi tega tem bolj dragoceni. Ohranjeni predmeti govorijo o kakovosti in raznoličnosti kositrarskih izdelkov in o željah ter potrebah naročnikov. Gre predvsem za predmete vsakdanje rabe, za inventar meščanske hiše. Le redko so kositrarji dobivali zahtevnejša naročila, mednje moremo gotovo šteti izdelavo cehovskih vrčev.

O mariborskem kositrarju Mateju Weissshaubtu ni mnogo podatkov. V Mariboru se omenja pred letom 1630.³ Nadalje je znano, da je vzel l. 1643 svojega sina Martina v uk in da ga je zaradi neposlušnosti predal drugemu mojstru, in sicer Jakobu Bräzlu, o katerem tudi ni mnogo znane.⁴ Martin Weissshaubt se je preselil v Judenburg, kjer se omenja še leta 1662.⁵ Verjetno se je samo izžolal v Mariboru. V Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu hranijo pomočniško pismo, ki ga je leta 1639 izdal mariborski meščan in kositrarski mojster Matej Weissshaubt pomočniku Jakobu Knezu (Khnesu) iz Celovca. To pomočniško pismo je pomembno zato, ker ga je poleg drugih obrtnih mojstrov (peka, dveh podkovačev, klobučarja, jermenarja, mizarja in knjigoveza) podpisal tudi Matej Weissshaubt in ga označil s svojim žigom. Poleg monograma MW je v pečatu upodobljen vrč. Iste motive, ki jih je Matej Weissshaubt uporabil pri svojem osebnem pečatu, najdemo tudi na znački, s katero je žigosan cehovski vrč mariborskih sodarjev iz leta 1633 v Pokrajinskem muzeju v Mariboru (inv. št. N 2981), (slika 2). Z gotovostjo lahko torej vtisnjeno značko na vrču pripišemo Mateju Weissshaubtu in s tem tudi vrč, ki je doslej edino znano signirano delo tega mariborskega mojstra pri nas. Vrč je lep primer uslučenih cehovskih pivskih posod, kakršne so bile v rabi od 16. stoletja naprej. Dokumentarno vrednost mu daje vgraviran napis v lovorjevem vencu na zgornji polovici trupa (DISE KANDEL. HAT. EIN / GANZ. ERSAMBES. HANT: / WERCH. DER. PINTER. ALHIE / ZV. EINER IMER. WERENTEN / GEDACHTNVS. BEI DER. LAD. ZV / VER BEIBEN. MACHEN. LASEN / :16.33;) in pod njim napis iz leta 1839, ko je bil vrč obnovljen. V spodnji polovici trupa so vgravirana imena leta 1839 predsedujočih v cehu. Takrat sta bili vrču dodani tudi obe uliti figuri na pokrovu in pipi. Ulita plastika moža, sedečega na sodu, in način graviranja napisov dovoljujeta sklep, da je bil vrč popravljen v

delavnici Franca Ksaverja Caminollija II., ki jo je leta 1832 prevzela njegova žena Terezija. Isto plastiko moža na sodu najdemo namreč tudi na cehovskem vrču vuzeniških splavarjev iz leta 1829, ki je signiran s Caminollijevo značko.⁶

Matične knjige, ki sicer tako zgovorno pričajo o zasidranosti neke družine v določenem kraju, o Weissshaubtu in o Bräzlu popolnoma molčijo deloma zato, ker ne sežejo tako daleč v prvo polovico 17. stoletja.

V Mariboru je arhivsko izpričanih pet kositrarskih mojstrov iz družine Caminolli. Maloštevilni ohranjeni izdelki pri nas so označeni s štirimi značkami. Prva pripada Jožefu Caminolliju iz druge polovice 18. stoletja, letnico pod mestnim stolpom bi še najlažje prebrali kot 1754. Druga je morda oznaka Carla Caminollija ali Jožefa Caminollija II., česar ne moremo z gotovostjo trditi. Po obliki je podobna znački Jožefa Caminollija I., vendar je premalo ostra, da bi lahko razločili monogram ali letnico nad mestnimi stolpovi. Utisnjena je na vrču, inventarna številka N. 3025 v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Vsekakor gre za mariborski kositrarski izdelek, saj je mestni grb dovolj razločen in nedvomno gre za delo enega člana družine Caminolli. Stilistično je vrč premalo izrazit, da bi ga lahko določeneje datirali kot delo Carla Caminollija v čas od 1720-43 ali v čas delovanja Jožefa Caminollija II. (1759-1812). Drugo objavljeno značko pripisuje Georg Wolfbauer⁷ Francu Ksaverju Caminolliju I. S to značko je žigosan krožnik, inv. št. N. 3542 v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Verjetno je uporabljal isto značko tudi njegov sin Franc Ksaver II., ker je z njo signiran cehovski vrč vuzeniških splavarjev iz leta 1829. Takrat je bil Franc Ksaver I. star 73 let in gotovo ni več delal. Izdelke teh dveh mojstrov je zelo težko ločiti med seboj, ker gre za izredno majhno razliko samo v robu značke, ki je pri Francu Ksaverju I. okrašen z nizom pik, pri ostalih predmetih pa je rob gladek, oster in mnogokrat v celoti ni jasno viden. Značke so v večini primerov deloma premaknjene, deloma zabrisane. Verjetno je Franc Ksaver II. svojo značko samo prilagodil ali popravil, saj ni bilo potrebe po novi znački, ker je sin nadaljeval očetovo tradicijo ne samo v poklicu ampak tudi pri imenu.

Leta 1720 ali 1721 se pojavi v Mariboru italijanski priseljensec, kositrarski mojster Carl Caminolli (Kominali), prvi predstavnik te italijanske družine, ki se je tu ustalila in si za svoj novi dom izbrala Maribor. Kot izučen kositrar se je lotil svoje obrti, ki se je nato prenašala v družini z očeta na sina tako, da

poznamo kar pet mojstrov Caminollijev, ki so več kakor stoletje izdelovali mariborskim meščanom kositrno posodo. Za Karlom, ki se je leta 1743 preselil v Zagreb, je sredi 18. stoletja (verjetno 1752 ali 1754) prevzel delavnico po daljšem prerokanju zaradi priznanja mojstrstva oziroma zaradi sprejema na to mesto sin Jožef Caminolli I. in jo je nato vodil vse do svoje smrti leta 1779 (star 59 let). O njegovem osebnem življenju govore podatki iz matičnih knjig. Vemo, da je bil dvakrat poročen in da je imel deset otrok, od katerih sta važna sinova Jožef in Franc Ksaver, ki sta se pri očetu izučila kositrarske obrti. Jožef Caminolli I. je imel hišo v Gosposki ulici št. 28 s pravico do kositrarske obrti. Hiša je prešla po njegovi smrti leta 1783 v last kovaškega mojstra Albinsbergerja.

Jožef Caminolli I. je pomemben zaradi tega, ker poznamo njegova dela, ki so opremljena z mojstrsko značko. Zanj je uporabil predpisani mestni grb in mu dodal svoji iniciali I. C. V Pokrajinski muzej v Mariboru je priromalo pet skled s takšno signaturo (inv. št. N. 2974/4, N. 3026). Od skled velja omeniti ono z dvakrat stopničasto poglobljenim dnom in s pritaljenima zvitima ročajema

Slika 2
Cehovski vrč mariborskih sodarjev iz leta 1633, Maribor, Pokrajinski muzej

Slika 3
Skleda, izdelek delavnice Jožefa Caminollija I.
(1752—1779)

ma. Po obliki je preprosta, s smislom za porporec grajena, sledi strogo utilitarnim namenom, le ročaja sta v duhu časa bogato oblikovana (slika 3). Inačica te sklede je ohranjena v privatnem lastništvu v Splitu. Podobno velja tudi za pivski vrček, ki prav tako pri ročaju z okrašenim primežem ne more mimo želje, združiti uporabno z lepim (vrčku verjetno manjka pokrov) (slika 4). Žal ni mogoče ugotoviti ali je vrček delo Carla Caminollija ali Jožefa Caminollija II. V graškem Joanneumu hranijo vrč krojaškega ceha iz Strassa iz leta 1763, ki je označen z značko Jožefa Caminollija I.⁸

Videti je, da se je Jožef Caminolli I. s svojo družino in s svojim delom trdno zasedel v Mariboru. Na tej osnovi sta delala za njim sinova Franc Ksaver in Jožef mlajši. O Jožefu II. vemo le malo. Omenjen je leta 1785, ko je položil prisego kot mariborski meščan in lastnik t. i. Kramerjeve hiše št. 120 (v današnji Slovenski ulici) in leta 1812, ko je v Gradcu omenjen kot deželni mojster za Maribor. Istega leta zasledimo tudi podatek o njegovi smrti. Georg Wolfbauer mu je z vprašanjem pripisal deloma jasno značko. Dolej ni bil pri nas ugotovljen noben predmet s to signaturo. Prej bi mu lahko pripisali značko na vrču iz Pokrajinskega muzeja v Mariboru, inv. št. N. 3025, slika 4. Pri njem se je učil obrti njegov nečak Franc Ksaver Caminolli II.

Njegov brat Franc Ksaver, rojen leta 1757, se je do svojega 17. leta učil v očetovi delavnici, nato se je verjetno odpravil na obvezno pomočniško potovanje. Večkrat je omenjen kot kositrar v matičnih knjigah pri rojstvih oz. smrtih svojih otrok. Leta 1790 je na magistratu zaprisegel kot mariborski meščan in lastnik hiše št. 83 (današnja Gospoška 37). Imel je hišo ob obzidju z malim vrtom, ki jo je kupil od magistrata. Stati je morala nekje ob vogalu današnje Tyrševe in

Gregorčičeve ulice (glej tloris mesta Maribora iz leta 1789). Umrli je v 76. letu starosti v mestni ubožnici leta 1832.

Od njegovih štirih otrok je preživel otroška leta le Franc Ksaver, zadnji mariborski kositrar, ki se je obrti izučil pri stricu Jožefu Caminolliju II. Leta 1815 se je poročil s Terezijo Tatzler, hčerko Mihaela Tatzlerja, hišnega lastnika v graškem predmestju. Verjetno ne bomo dosti pogrešili, če bomo portreta obeh zakoncev, ki sta ohranjena v Pokrajinskem muzeju v Mariboru in ju po stilni opredelitvi lahko uvrstimo v čas okoli 1815 do 1820, postavili na začetek njune skupne poti (sliki 5 in 6). Akvarela (12 × 7,5 cm) sta delo neznanega slikarja in nimata izrazite umetniške vrednosti. Sta pa kulturnozgodovinsko zelo dragocena in nam kljub nekaterim posplošenim potezam človeško približata portretiranca. Vse na teh dveh akvarelih je značilno za čas, v katerem sta nastala: temno lužen gladek okvir, motiv upodobitve — portret moža in žene v miniaturnih izmerah, pa tudi oblačila, ki nam kažejo praznjo nošo ljudi v podeželskem mestu v 20. letih 19. stoletja. Portreta sta prišla v muzej z nakupom leta 1909 (v prvih letih njegovega obstoja). Leta 1815 je Franc Ksaver Caminolli II. zaprisegel na magistratu kot mariborski meščan in je označen kot lastnik hiše in kot kositrarski mojster. Z 28. leti (leta 1820) je bil po Wolfbauerju sprejet za kositrarskega mojstra v Mariboru. Verjetno je bil takrat uradno potrjen s strani graškega ceha. Naslednje leto sta zakonca Caminolli kupila hišo na vogalu sedanje Tyrševe in Gregorčičeve ulice, v bližini katere je stal stolp mestnega obzidja in ob katerem je moralo stati poslopje, ki se večkrat omenja kot Zinngiesserhaus (kositrarnica). Iz zemljiške knjige je razvidno, da sta Caminollija leta 1827 staro hišo popolnoma porušila in na tem mestu zgradila novo, zidano, enonadstropno, z opeko krito hišo. Morda ne bo odveč, če si natančneje pogledamo stavbo, saj gre za opis tipične meščanske hiše: v pritličju je imela hiša dve sobi, obokano delavnico, kuhinjo in shrambo ter drvarnico. Obokano stopnišče je vodilo v prvo nadstropje, kjer je bila soba s kabinetom, obokana kuhinja in sanitarije. Caminollijevi obrtni dejavnosti lahko sledimo po ovinkasti poti arhivskih zapisov, ki odražajo dogodke v življenju mojstra. Teh poročil ni mnogo, vendar je razvidno, da je šlo z obrtjo navzdol. Leta 1829 je bil prodan tako imenovani Caminollijev stolp v takratni drevo-redni, danes Tyrševi ulici zidarskemu mojstru Wagnerju. Iz obrtnege protokola iz leta 1832 je razvidno, da je prevzela kositrarsko

obrt od svojega moža žena Terezija. Obrt so nanjo tudi prepisali. Zakaj, ne vemo, po vsej verjetnosti je Franc Ksaver II. umrl, čeprav ne najdemo podatka o njegovi smrti v mrliških knjigah vseh mariborskih župnij tega časa. Njegova delavnica je delala gotovo še do leta 1839 (popravilo vrča mariborskih sodarjev). Leta 1862 se še omenja v graškem adresarju, vendar je že Wolfbauer podvomil v to, da bi v tem času še delal. Na osnovi te omembe je B. Korošec sklepal, da bi bil Franc Ksaver Caminoli II. zadnji slovenski kositrar.⁹ Bolj verjetno je, da je po 1839. letu tudi njegova žena Terezija opustila obrt. Še večkrat zasledimo v arhivih ime Caminoli. Leta 1863 je bila po sodni odločbi vpisana kot lastnica hiše Terezija Caminoli. Leta 1867 pa najdemo njen podpis na predlogu za razširitev ulice, kjer je označena lega Caminolijeve hiše. Ta podpis žene zadnjega mariborskega kositrarja, napisan z negotovo roko 77-letne žene, je nekako slovo in obenem spomin na danes izumrlo kositrarsko obrt.

Kakor je bilo ugotovljeno, sta uporabljala Franc Ksaver Caminoli I. in njegov sin Franc Ksaver II. isto značko za žigovanje izdelkov v dveh inačicah (razlika samo v robu). Pokrajinskemu muzeju v Mariboru je uspelo zbrati s pomočjo članov in prijateljev Zgodovinskega društva nekaj predmetov s tema

Slika 4

Vrč, izdelek delavnice Caminoli: Carl? ali Jožef II?

signaturama. To so gladki krožniki z vgraviranimi monogrami lastnikov (4 komadi — inv št. N. 3542, N. 2977, N. 2978, N. 2979), ena skleda (inv. št. N. 2980) in vrč vuzeniške splavarske bratovščine iz leta 1829 (inv. št. N. 2975), ki ga je muzeju daroval zaslužni zgodovinar Josip Mravljak. Na vseh predmetih razen na krožniku inv. št. N. 3542 je utisnjen mojstrov znak z gladkim robom. Krožnik inv. št. N. 3542 ima utisnjene tri značke z obogatenim robom. Po en krožnik z isto oznako hranita še Narodni in Mestni muzej v Ljubljani (brez inventarnih števil). Krožnika sta gladka in okrašena samo z lastniškima monogramoma IT in IF. 10 gladkih krožnikov s signaturo F. Ks. Caminolija II. je ohranjenih v privatni lasti v Splitu.

Vrč vuzeniških splavarjev si velja natančneje ogledati. V osnovni obliki navezuje na tradicijo cehovskih vrčev, vendar je izgubil za to vrsto predmetov značilno usločeno konično obliko, je čokat in opremljen s širokim dulcem ter stoji na treh usločenih nogah. Na pokrovu je okrašen z vgravirano ladjo in letnico 1829, na trupu pa ima vrezan napis ANTON. POCHERNIG. Mala plastika moža, sedečega na sodu, ki si z roko zastira oči in naj verjetno predstavlja splavarja, je ulita in jo srečamo tudi na vrču mariborskih sodarjev iz leta 1633. Način graviranja napisov Caminolijeve delavnice spoznamo tudi na velikem cehovskem vrču mariborskih zidarjev in tesarjev iz leta 1730 (Pokrajinski muzej Maribor inv. št. N. 2976). Tudi ti so med leti 1819—28 dali vpisati na vrč imena pomembnih članov. Vsaka kositrarska delavnica je poleg naročil za nova dela sprejemala tudi predmete v popravilo. Drugi krožniki in skleda iz Caminolijeve delavnice so popolnoma gladki, dva krožnika sta označena z vgraviranimi lastniškima monogramoma.

Dela obeh Francev Ksaverjev Caminolijev izpričujejo dobro obrtniško tradicijo, čeprav ni mogoče prezreti, da je zlata doba kositrarstva prešla in da manjka zanosa, s katerim je uspelo mojstrom, da so še tako preprostemu predmetu dali ustrezno obliko in okras.

Družina kositrarjev Caminolijev je popestrila in izpopolnila število obrti v mestu in je Maribor s svojo dejavnostjo uvrstila med kraje, ki jih lahko štejemo za središča kositrarske obrti na Slovenskem.

Carl Caminoli (Kominali)

Dela od 1721—1743 kot mojster v Mariboru. Nato se preseli v Zagreb. Oče Jožefa Caminolija I. (G. Wolfbauer, op. cit. p. 13). Po Korošču je prišel v Maribor l. 1720 in je tu odkupil nek-

danjo Weissshaubtovo kositrarno (B. Korošec, Kositrarska obrt na slovenskem Štajerskem, op. cit. p. 161).

Jožef Caminoli I. (Kaminoli)
(verjetno 1720—1779)

Rojen verjetno l. 1720, od l. 1721 z očetom Carlom v Mariboru. 26. oktobra 1752 je dobil graški kositrarski ceh naročilo, da ga sprejme proti majhni vstopni pristojbini v bratovščino. Plačati je moral 75 fl. Po daljšem prerekanju je bil sprejet kot mojster v Mariboru. (G. Wolfbauer, op. cit. p. 13).

29. januarja 1754 umre Cecilija Caminoli, rojena Wäriginz?, verjetno njegova prva žena. (M. II., ž. ck. sv. Janez Krstnik, Maribor, A S).

2. maja 1754 se kot vdovec poroči Jožef Caminoli z Jožefo Magdaleno Ruschger (Rosharin, Roschkerin, Roskerin). (P. II. p. 41, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

Z njo je imel deset otrok.

dvojčka Jožefa in Franca Ksaverja (23. 1. 1755), ki sta verjetno kmalu umrla, ker se 4. 4. 1757 rodi sin Franc Ksaver in 17. 4. 1759 Jožef, 4. 9. 1760 Ignacij Francišek, 19. 7. 1762 Barbara, 2. 11. 1763 Katarina (umre 6. 3. 1781), 30. 8. 1765 Marija Terezija, 1. 1767 Mihael (umre že 21. 7. 1767), 30. 7. 1768 Marija Jožefa. (R. III. p. 514, 571, 605, 634, 673, 699, 738, 779, M. II. p. 10, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

Jožef Caminoli je imel hišo št. 100 v zgornji Gosposki ulici (verjetno današnja št. 28) s pravico do kositrarske obrti, ki je prešla nanj po nakupu v vrednosti 700 fl. (Zemljiška knjiga I. fol. 140, PAM).

L. 1774 se omenja v zvezi s sinom Francem, ki se je do tega leta pri njem učil. (G. Wolfbauer, op. cit. p. 13).

Jožef Caminoli umre 23. novembra 1779 kot meščan, star 59 let, stanujoč v hiši št. 100 (M. II. p. 51, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

L. 1783 je prešla njegova hiša v last kovaškega mojstra Albinsbergerja. (Zemljiška knjiga I. fol. 140, PAM).

Franc Ksaver Caminoli I. (1757—1832)

Rojen 4. aprila 1757, sin Jožefa in Jožefe Caminoli, botra ob krstu sta bila zakonca Lintner (R. III. p. 571, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

Pri očetu se uči do 17. 3. 1774 (Wolfbauer, op. cit. p. 13). Maja 1783 se poroči Ksaver Caminoli z Marijo Ano, hčerko Jurija in Cecilije Haritsch (P. I. p. 192, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

L. 1790 je na magistratu zaprisegel za mari-borskega meščana kot sin meščana in lastnik

hiše št. 83 (Gosposka 37) (Knjiga meščanov mesta Maribor, fol. 74, PAM).

Imel je štiri otroke: Nikolaja († 14. 1. 1782), Terezijo († 11. 8. 1791), Franca Ksaverja, ki je bil rojen verjetno 1792 (ta rojstna knjiga je izgubljena), ker se ob njegovi poroki omenjata oba starša in starost (10. 9. 1815) in sina Karla (rojen verjetno 1797, umrl 9. 10. 1809, star 12 let). (M. II., p. 92, p. 108, p. 184, P. II., p. 331, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

Franc Ksaver Caminoli I. ima hišo št. 83, ki jo je kupil od magistrata, ob obzidju z malim vrtom zadaj (Zemljiška knjiga I., konec 18. stol., PAM, verjetno današnja Gosposka 37).

31. januarja 1812 mu umre žena Ana Caminoli, stara 52 let, (M. II. p. 199, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

Franc Caminoli je umrl 31. 10. 1832, star 76 let (pravilno bi bilo 75 let) zaradi ohromelosti. Na koncu je živel kot varovanec v ubožnici (špitalu) (M. II. p. 289, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

Jožef Caminoli II. (Caminoli) (1759—1812)

Rojen 17. aprila 1759, sin Jožefa in Jožefe Caminoli, botra ob krstu sta bila zakonca Lintner (R. III. p. 605, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

L. 1785 je na magistratu zaprisegel kot mari-borski meščan na osnovi očetove kositrarske pravice in kot lastnik tako imenovane Kramerjeve hiše št. 120 (današnja Slovenska ulica) (Knjiga meščanov mesta Maribor, fol. 69, PAM).

G. Wolfbauer navaja, da je l. 1812 postal deželni mojster za Maribor (op. cit. p. 13), kar pa je bil nedvomno že prej. Morda gre za potrđitev graškega ceha.

9. avgusta 1812 umre Jožef Caminoli, kositrar, star 51 let, lastnik hiše št. 120 (Slovenska 18) zaradi prisada. (M. II., p. 201, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

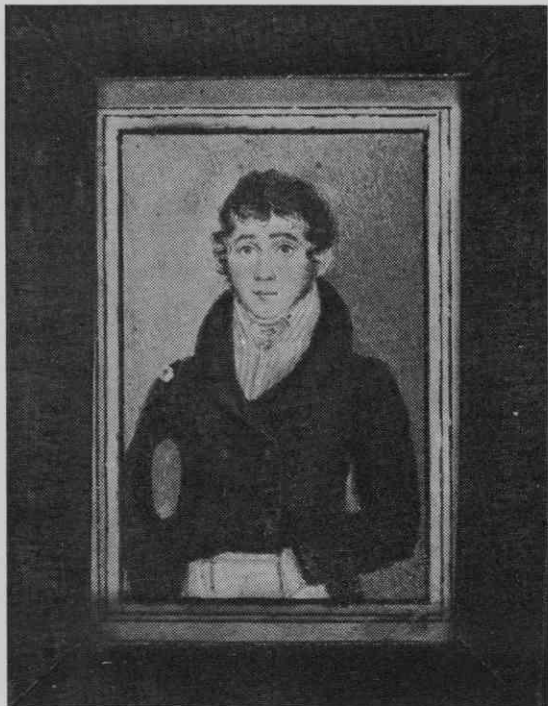
Pri njem se uči njegov nečak Franc Ksaver Caminoli II. (G. Wolfbauer, op. cit. p. 13).

Franc Ksaver Caminoli II. (Kaminoli)
(verjetno 1792—?)

Rojen verjetno l. 1792 (rojstna knjiga iz tega obdobja ni ohranjena) kot sin Franca in Ane Caminoli. (P. II. p. 331, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

Uči se pri stricu Jožefu Caminoliju II. (G. Wolfbauer, op. cit. p. 13).

10. 9. 1815 se poroči kositrar Franc Kaminoli, star 23 let s Terezijo Tatzter, staro 24 let, hčerko Mihaela in Terezije Tatzterja, hišnega lastnika iz graškega predmestja. (P. II., p. 331, ž. ck. J. Krstnika, Maribor, A S).

Slika 5 in 6. Portreta Franca Ksaverja II. in Terezije Caminolli, akvarel, ok. 1815-20, Maribor, Pokrajinski muzej

L. 1815 je na magistratu zaprisegel kot mariborski meščan, kjer je označen kot lastnik hiše in kositrarski mojster (Knjiga meščanov mesta Maribor, fol. 93, PAM).

Po G. Wolfbauerju postane 20. 2. 1820 mojster v Mariboru (op. cit. p. 13).

Od l. 1822—27 plačuje letni šiling. (G. Wolfbauer, op. cit. p. 13). L. 1821 sta z ženo kupila hišo na vogalu sedanje Tyrševe in Gregorčičeve ulice.

L. 1827 sta porušila staro in pozidala novo stavbo. (Opisi mestnih hiš, PAM).

L. 1829 je prodan t. im. Caminollijev stolp v takratni Drevoredni ulici (danes Tyrševa ulica) (Opisi mestnih hiš, PAM). 27. 3. 1832 je prevzela Terezija Caminolli obrt od svojega moža Franca in je bila nanjo tudi prepisana. (Obrtni protokol III., fol. 6, PAM).

L. 1862 se Franc Caminolli še omenja v graškem adresarju? (G. Wolfbauer, op. cit. p. 13).

L. 1863 je bila po sodni odločbi vpisana kot lastnica hiše Terezija Caminolli. (Opisi mestnih hiš, PAM).

6. 12. 1867 najdemo podpis Terezije Caminolli na predlogu za razširitev ulice s priloženo skico, ki kaže položaj Caminollijeve hiše. (Opisi mestnih hiš, PAM.)

17. 1. 1879 umre Terezija Kaminoly, roj. Tatzer, vdova in lastnica hiše, stara 89 let, stanujoča v Gosposki ul. št. 35. (Mrl. knjiga, Matični urad Maribor).

Ostali člani družine Caminolli

Maja 1757 umre Caminolli N. (M. II. p. 327, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

1. 4. 1813 se rodi Franc Jakob, nezakonski sin Cecilije Caminolli, hčerke meščana (R. V. p. 56, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

23. 8. 1815 umre Jožefa Kaminoly, stara 90 let, (hiša št. 101 — današnja Gosposka 25), varovanka v ubožnici — morda žena Jožefa Caminollija I. (M. II., p. 218, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

14. 6. 1816 umre Franc Kaminoly, sin Franca C., star 1 leto in pol (hiša št. 109 — današnja Slovenska 7) (M. II. p. 222, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, A S).

12. 8. 1823 umre Alojz, nezakonski sin Katarine Kaminoli, natakarice, star 14 let. (M. I., p. 185, ž. ck. sv. Magdalene, Maribor, A S).

19. 1. 1860 umre Cecilija Caminolli, hči meščana, stara 67 let, hiša št. 24. (M. knjiga 1836—65, p. 236, ž. ck. sv. Magdalene, Maribor, A S).

Ohranjen je zapuščinski spis po Ceciliji Caminolli, uživalci meščanskega špitala, kjer je omenjeno, da je bila samska in da je imela dva nezakonska otroka — hčer Ano, podpiranko ubožnice in sina Franca, stotnika v pokoju in da ni zapustila nobenega premoženja. (OSM D 1860 30 PAM). Verjetno gre za sestro Franca Ksaverja Caminollija II.

25. 7. 1891 umre Ana Caminolli, zastavljalka, stara 80 let, iz Stolne ulice (današnja Poštna ulica) (M. knjiga, p. 379, ž. ck. J. Krstnik, Maribor, Matični urad).

Značke mariborskih kositrarjev

Matej Weissshaubt

Martin Weissshaubt

Jožef Caminolli I.

značka člana družine Caminolli, morda Carl Caminolli ali Jožef Caminolli II.

po Wolfbauerju z vprašajem pripisana značka Jožefu Caminolliju II.

Franc Ksaver Caminolli I.

Franc Ksaver Caminolli II.

Vse značke so zrisane v merilu 1 : 1 po ohranjenih predmetih v Pokrajinskem muzeju v Mariboru. Značke je risala Marija Leskovec, muzejski sodelavec.

OPOMBE

1. Ambrož Vadi je bil poročen dvakrat, prvič z Dominiko Cerutti in drugič s Paschalio Katarino Bertosin (13. 7. 1803). Dominika Cerutti je bila iz Miggiandona v Piemontu in se omenja pri poroki svojega sina Gaudenza Jožefa Vadija 12. 1. 1823. (P. III. fol. 77, fol. 120, ž. ck. sv. Jurij, Ptuj, Župnijski urad). Ambrož Vadi je umrl komaj 38-leten 10. 1. 1810 v Ptujju (M. IV. fol. 103, ž. ck. sv. Jurij, Ptuj, Župnijski urad). — 2. Georg Wolfbauer: Die steierischen Zinngiesser

und ihre Marken, Graz 1934, p. 14, p. 26. — 3. Georg Wolfbauer: op. cit. p. 32, Branko Korošec: Kositrarska obrt na slovenskem Štajerskem, Kronika XIV, 3, Ljubljana 1966, p. 161. — 4. Branko Korošec: op. cit. p. 161. — 5. Georg Wolfbauer: op. cit. p. 32. — Ta podatek se ne ujema s trditvami B. Korošca, ki pravi, da je Martin Weissshaubt delal v Mariboru vsaj do l. 1653. Wolfbauer navaja, da je bil Martin Weissshaubt mojster v Judenburgu, kjer se je pri njem med leti 1658 in 1662 učil Anton Pichler. Vprašanje je, kdaj se je Martin W. preselil v Judenburg. Znana je tudi njegova značka, objavljena v Wolfbauerjevi knjigi o štajerskih kositrarjih. — 6. V spodnji polovici trupa cehovskega vrča mariborskih sodarjev iz l. 1633 je vgraviran naslednji napis: GEORG BÜRGER OBER VORSTHEER. / JOHAN SCHMIDL. / UNTER VORSTHEER. / ANTON. LÜKOFNIACK / GEORG REICH / FRANZ SCHÜNETZ / FRANZ GÜRNIC / IOHAN STRUI: ZUNFT KOMISZAR. Vrč je bil razstavljen v Narodni galeriji v Ljubljani l. 1968 na razstavi Umetnost 17. stoletja na Slovenskem. — 7. Georg Wolfbauer: op. cit. p. 13. — 8. Branko Korošec: op. cit. p. 162. — 9. Branko Korošec: Kositrarji baročne Ljubljane, Donesek k obrtni zgodovini kositrarstva na Slovenskem, Kronika XIII, 3, Ljubljana 1965, pp. 182—196. — Moj prispevek želi dopolniti in popraviti Korošček članek v Kroniki XIV, 3, Ljubljana 1966, pp. 161—162. Pri svojem delu sem se opirala na arhivsko gradivo iz PAM in na izsledke odličnega poznavalca štajerskega kositrarstva in zlatarstva Georga Wolfbauerja. Njegovi deli sta za obe področji temeljnega pomena. Korošček Wolfbauerja ni upošteval in se je opiral predvsem na R. G. Puffa, ki pa tudi po ugotovitvah drugih raziskovalcev ni vedno zanesljiv, posebno, če gre za podatke starejših obdobj in na nekatere izpiske iz graškega arhiva (LA Graz). Zaradi napačne interpretacije arhivskih podatkov je prišel Korošček do prenatrjenih in nelogičnih sklepov. Npr. tam, ko govori o Jožefu Caminolliju I. in pravi, da je bil ugleden meščan in član trgovske zbornice, kar prenaša tudi na njegovega sina Franca Ksaverja I. Trgovske zbornice v Mariboru sredi 18. stoletja ni bilo, sploh pa so obrtniki združevali v svojih obrtnih združenjih — cehih. Vse to Korošček izvaja iz Puffove omembe, kjer Puff pravi, da najdemo Caminollije v Mariboru »auf dem sogenannten Krammerhause«. Iz knjige meščanov mesta Maribora fol. 69 (PAM) je razvidno naslednje: Caminolli Josef, Bürgers—Sohn auf das Wäterl. Zinngiesser Jus und das Kramerl. Haus sub Nro 120« — kar je mogoče prevesti takole: Jožef Caminolli II. je l. 1785 zaprisegel na podlagi očetove kositrarske pravice in kot lastnik Kramerjeve hiše št. 120. Korošček nadalje pravi, da je Jožef Caminolli II. sin Franca Ksaverja I., česar pa podatki iz matičnih knjig ne dopuščajo. Gre za brata, sinova Jožefa C. I. Nadalje je treba popraviti Korošca pri omembi hiše Franca Ksaverja C. II. Korošček se sklicuje na R. G. Puffa, ki ga pa napačno interpretira. Puff

piše, da je Franc Ksaver Caminoli II. živel l. 1816 v hiši št. 109 (današnja Slovenska ul. 7) ne pa Graška cesta, kjer bi naj živel že Jožef Caminoli I., za katerega vemo, da je imel hišo št. 100 (Gosposka 28). Graška ulica je tekla izven mestnega obzidja v smeri proti Gradcu in ni imela 109 hišnih števil. Mestne hiše so bile oštevilčene ne oziraje se na ulice znotraj mestnega obzidja do l. 1876, ko je občina odredila ulično oštevilčenje hiš, ki velja še danes. Zaradi tega

je postavljaj Korošec lego kositrarnice v bližino Graške ceste ob vzhodno stran mestnega obzidja. Iz podatkov zemljiške knjige in knjige meščanov pa je razvidno, da je moral biti tim. Caminolijev stolp in kositrarnica v severni črti mestnega obzidja ob današnji Gregorčičevi ulici.

Pri iskanju arhivskih podatkov mi je ljubeznivo pomagal prof. Antoša Leskovec, arhivski svetovalec v PAM, za kar se mu najlepše zahvaljujem.

MATEVŽ LANGUS IN ČOPOV TER KORYTKOV NAGROBNIK

EMILIJAN CEVC

Dne 6. julija 1835 je Matija Čop utonil v Savi pri Tomačevem. Pokopali so ga pri Sv. Krištofu ob levem zidu pokopališča, blizu groba Valentina Vodnika.

Malo manj kot tri leta pozneje, 24. marca 1838, je prinesel »Illyrisches Blatt« tale oklic:

GRABMAHL

des

Mathias Zhóp.

»Mehrere Freunde unseres ausgezeichneten Landsmannes, Mathias Zhóp, haben beschlossen, ihm ein Denkmahl zu errichten. Die zur Deckung der diesfälligen Kosten eröffnete Subscription hatte bis nun einen günstigen Erfolg. Entfernte Freunde des Verewigten, und sonstige Vaterlandsfreunde, die sich diesem Unternehmen anzuschliessen geneigt sehn dürften, werden in Kenntniss gesetzt, dass die diessfälligen Beiträge in der Buchhandlung des Herrn Ignaz Edlen von Kleinmayr oder beim Herrn Michael Pregel, Verwalter der D. O. R. Commenda Laibach, subscribirt und erlegt werden können. Zur Berathung über die Form dieses Monuments wird am 29. April 1838, Vormitags um halb elf Uhr, im Saale des D. O. R. Hauses eine Versammlung Statt finden, zu welcher alle Herren Subscribenten eingeladen werden. Sollte ein grösserer Betrag einfließen, als der, welcher zur Errichtung dieses Denkmahls benöthiget wird, so wird er zur Renovierung des Vodnik- und Linhart'schen Grabmahles verwendet werden.«

V zgodnji spomladi, vsaj v začetku marca 1838, se je torej sprožila in prinesla že tudi prve prispevke misel, da bi profesorju Čopu

postavili primeren nagrobni spomenik.¹ Samo ugibamo lahko, kdo vse so bili tisti Čopovi prijatelji, ki so sprejeli ta sklep, a gotovo so bili med njimi Prešeren, Andrej Smole, Miha Kastelic, bržčas tudi Fidelis Terpinc in še kdo, organizator celotne akcije pa je bil oskrbnik ljubljanske križniške komende in za slovensko kulturo vneti Mihael Pregel.² Zato so za posvetovanje o obliki spomenika tudi izbrali dvorano križniške komende, za čas pa nedeljo 29. aprila ob pol enajstih. Udeležili so se ga pač vsaj Čopovi najbližji prijatelji. In med temi smemo slutiti tudi slikarja Matevža Langusa.

Da sta si bila Čop in Langus zelo blizu, smemo sklepati po izročilu, po sorodnem značaju in po spletu življenjskih okoliščin. Oba umirjena in življenjskemu vrvežu odmaknjena značaja sta se ogibala glasnih gostilniških družb in se posvečala predvsem svojemu delu; povezovala ju je zaljubljenost v Italijo in antiko, klici žive sedanjosti pa ju niso privabljali. Združevala ju je vera v umetnost in imela sta skupne prijatelje, med katerimi so bili najvidnejši pesnik Prešeren, profesor Karel Schulz-Strasznicki, dr. Jancz Nep. Oblak, Fidelis Terpinc itd. Gotovo je Čop Langusa večkrat obiskal doma in v ateljeju, kjer ga je prijatelj tudi portretiral, za toplo razpoloženje pa je skrbela slikarjeva duhovita in izobrazena soproga Ana; tej je Prešeren iz Celovca prav po Čopu sporočil celo posebne pozdrave. Razen tega je Langusa in Čopa povezovalo tudi poznanstvo z Baragovo sestro Antonijo, poročeno Hoffern, ki je leta 1830 ovdovela. Lepa, dasi ne premožna vdova je veljala kot Čopova zaročenka, a poroki je nasprotovalo Antonijino sorodstvo, nato pa je posegla vmes še profesorjeva nadna smrt.